

આપણું ઘર : પૃથ્વી

બ્રહ્માંડમાં આપણું સરનામું અને આપણી ઓળખ

- આપણે જ્યાં રહીએ છીએ તે આપણું ગામ અને ઘર આ પૃથ્વી પર આવેલું છે.
- પૃથ્વી એ સૌરપરિવારનો એક સભ્ય છે.
- આ એક માત્ર એવો ગ્રહ છે જ્યાં જીવસૃષ્ટિનું અસ્તિત્વ છે.

સૌર પરિવાર અને સૂર્ય

સૂર્ય (The Sun)

સન્માનિત તારો અને પૃથ્વી પરના જીવનનો દાતા.

કદ: પૃથ્વી કરતાં
લગભગ 13 લાખ
ગણો મોટો.

ગુણત્વાકર્ષણ: પૃથ્વી
કરતાં 28 ગણું
વધારે.

ઊર્જા: હાઈડ્રોજન અને
હિલિયમ વાયુની
પ્રક્રિયાથી પ્રકાશ અને
ગરમી ઉત્પન્ન થાય છે.

આંતરિક ગ્રહો: આપણા નજીકના પાડોશીઓ

બુધ : સૂર્યની સૌથી નજીક.
પીળાશપડતા રંગનો છે.
વાતાવરણ નથી.

શુક્ર : સૌથી ચમકતો ગ્રહ.
કદ અને વજનમાં પૃથ્વી
જેવો જ હોવાથી 'પૃથ્વીનો
જોડિયો ભાઈ' કહેવાય છે.

પૃથ્વી : શુક્ર અને
મંગળની વચ્ચે.

મંગળ : લાલ રંગનો સુંદર
ચમકતો ગ્રહ. પૃથ્વી કરતાં
વધુ ઠંડી અને ગરમી પડે છે.

બાહ્ય ગ્રહો: વિશાળ કદના ગોળાઓ

ગુરુ :
સૌરમંડળનો સૌથી મોટો ગ્રહ.
આછો પીળાશપડતો સફેદ.
79 ઉપગ્રહો છે.

શનિ :
સુંદર વલયોને કારણે
'પાઘડીયો ગ્રહ' પણ
કહેવાય છે.

યુરેનસ : ખૂબ જ ઠંડો
ગ્રહ. સામાન્ય દૂરબીનથી
દેખાતો નથી.

નેપ્ચ્યુન : લીલા રંગનો
ગ્રહ. વાતાવરણમાં મિથેન
નામનો ઝેરી વાયુ છે.

અવકાશી પથ્થરો અને તારામંડળ

ઉલ્કા (Meteors)

આકાશમાં ખરતા તારા. હકીકતમાં તે અવકાશમાં ફરતા પથ્થરના નાના ટુકડા છે જે પૃથ્વીના વાતાવરણમાં પ્રવેશતા ઘર્ષણથી સળગી ઊઠે છે.

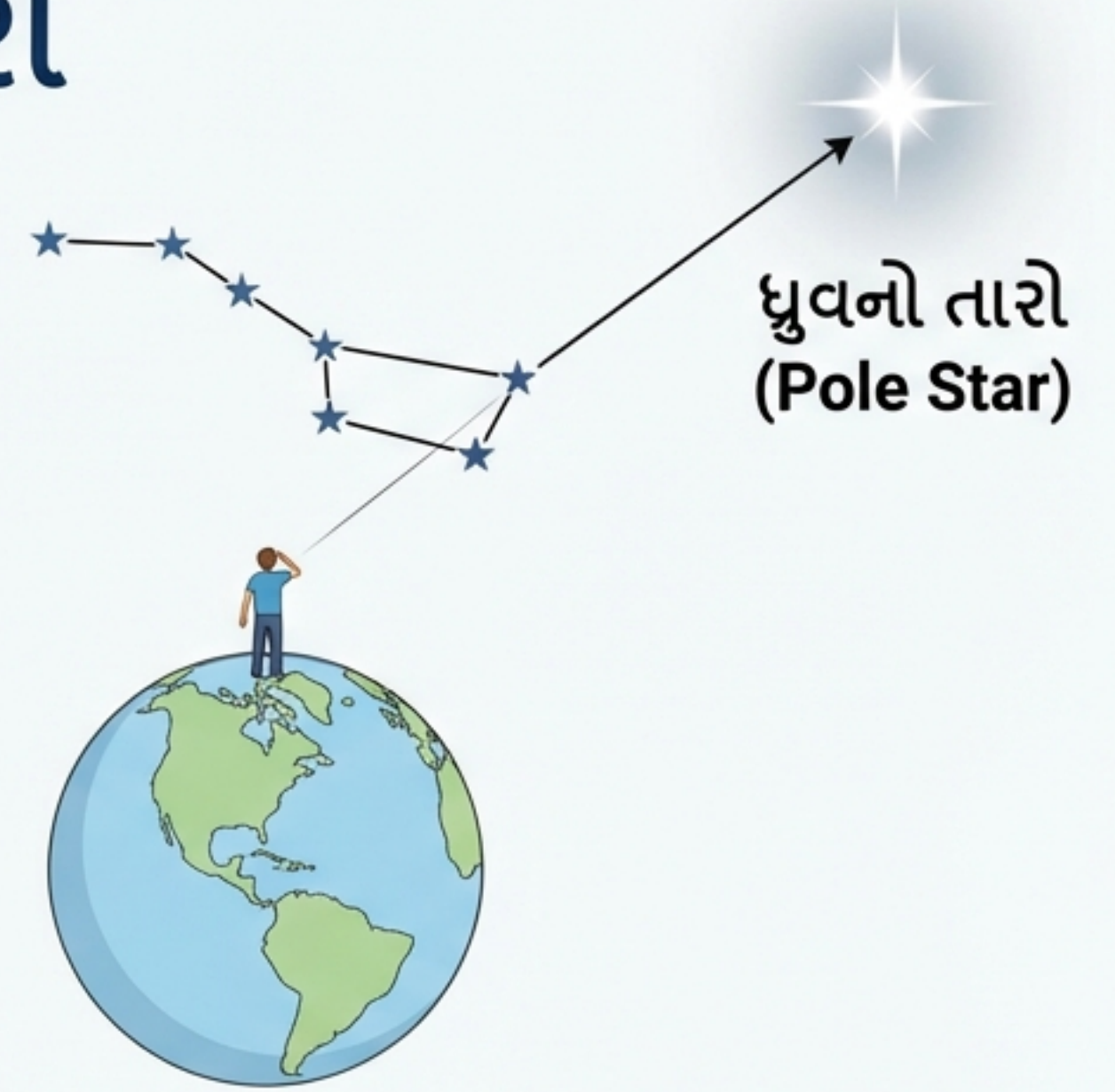
નક્ષત્રો (Constellations)

તારાઓનો સમૂહ જે ચોક્કસ આકાર રચે છે. કુલ 27 નક્ષત્રો છે.

પૃથ્વીનો આકાર અને ધ્રુવનો તારો

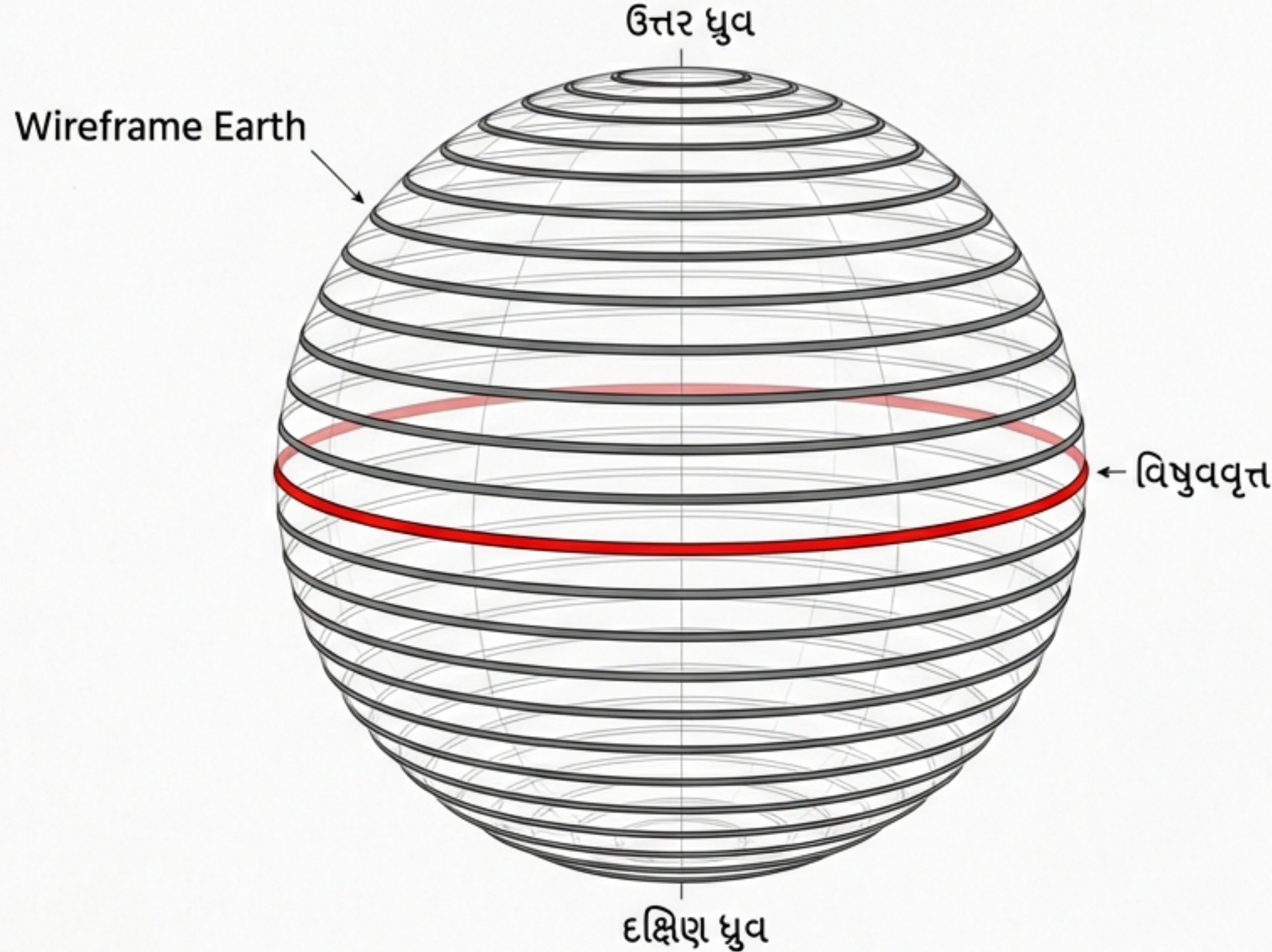

પૃથ્વી સંપૂર્ણ ગોળ નથી, પણ નારંગી જેવી છે. ધ્રુવ પ્રદેશો આગળથી ચપટી અને વિષુવવૃત્ત આગળથી થોડી ફૂલેલી છે.

ધ્રુવનો તારો (Pole Star)* : હંમેશાં ઉત્તર દિશામાં જ દેખાય છે. સપ્તર્ષિ તારાના મદદથી શોધી શકાય છે.

અક્ષાંશ: પૃથ્વી પરની આડી રેખાઓ

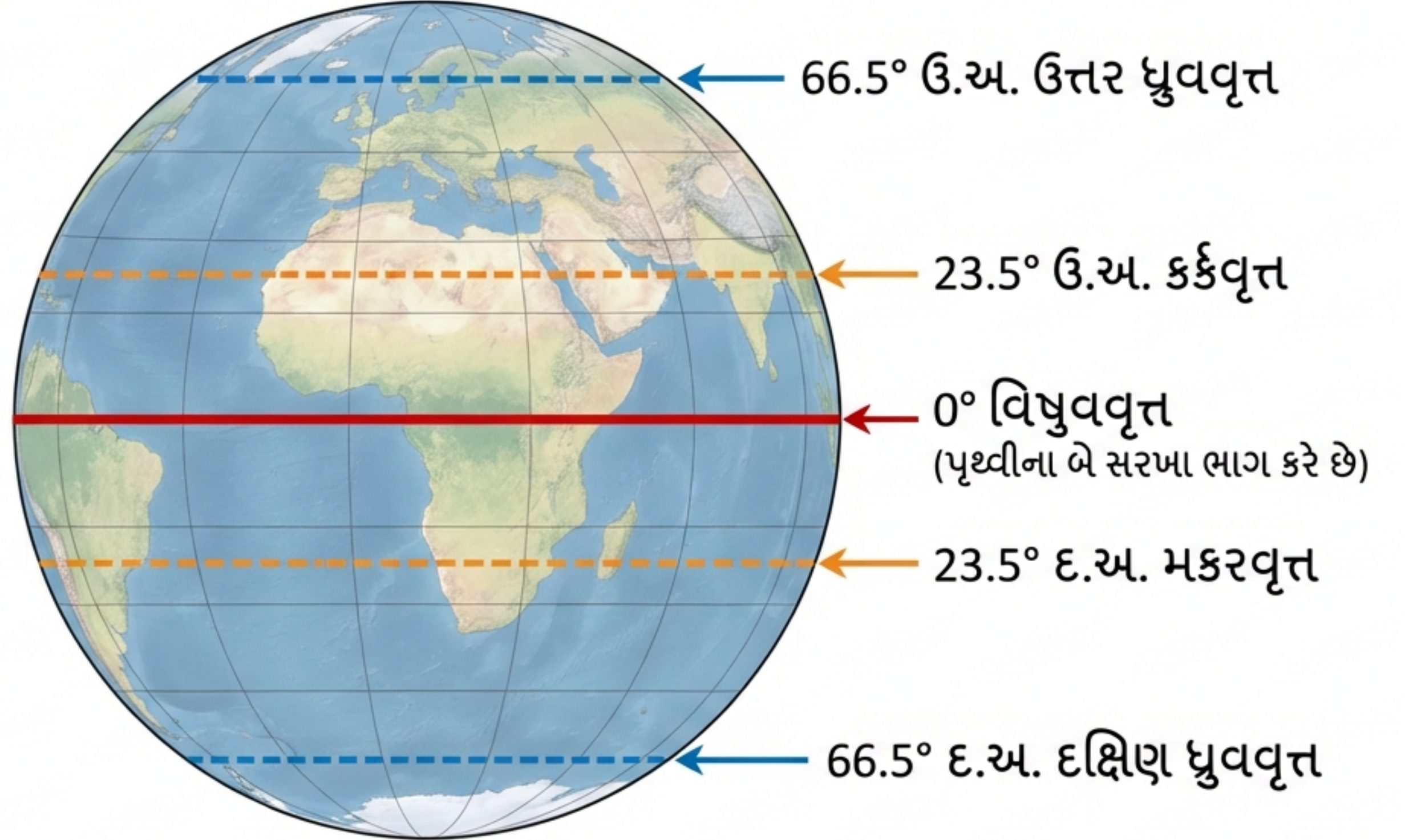

વ્યાખ્યા: પૃથ્વીના ગોળા પર દોરેલી આડી કાલ્પનિક રેખાઓ.

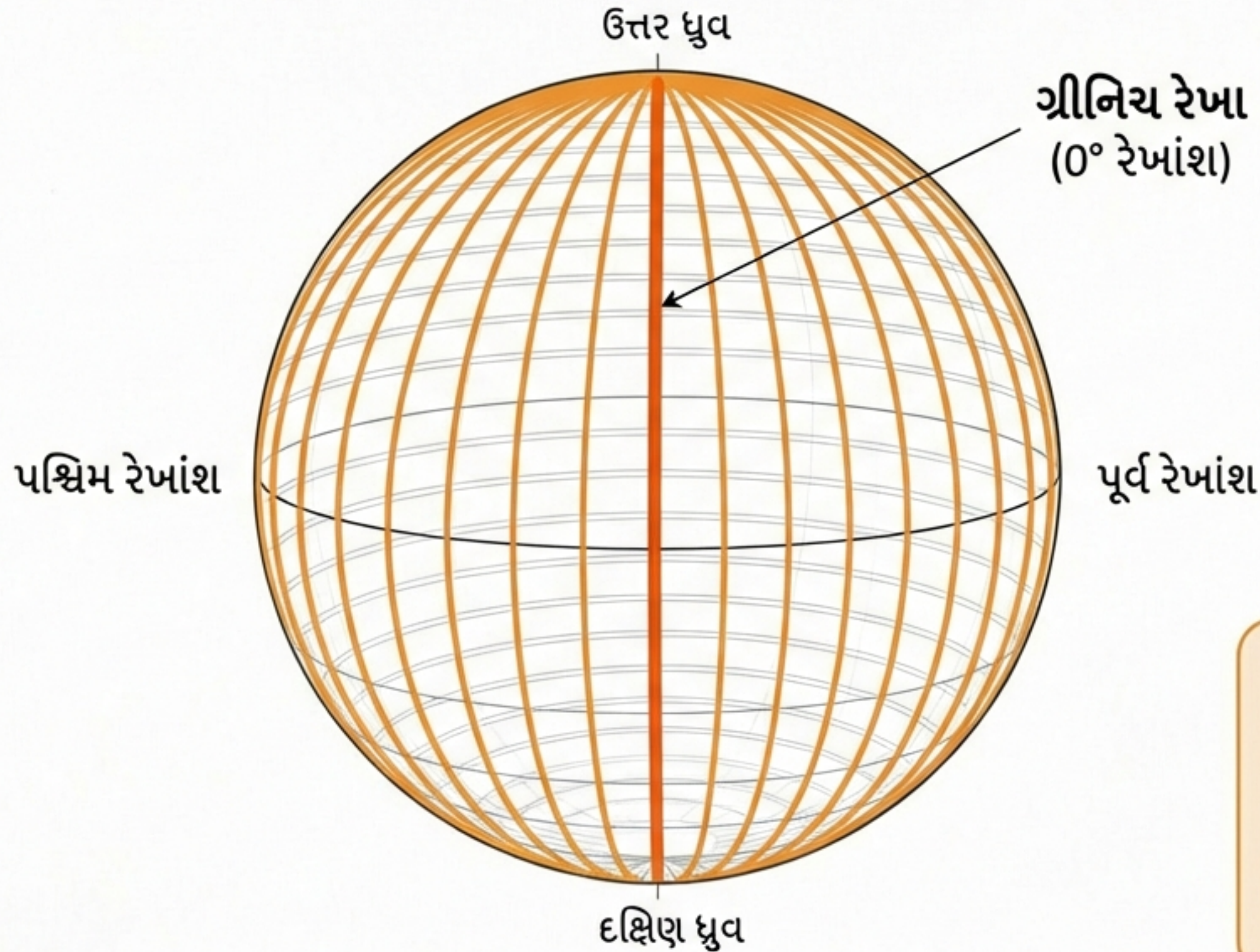
આંકડાઓ

- અક્ષાંશવૃત્તોની કુલ સંખ્યા: 181
- બે અક્ષાંશવૃત્તો વચ્ચેનું અંતર:
- બે અક્ષાંશવૃત્તો વચ્ચેનું અંતર: આશરે 111 કિમી

મુખ્ય અક્ષાંશવૃત્તો

રેખાંશ: ઊભી રેખાઓ અને સમય

રેખાંશ : પૃથ્વીના ગોળા પર દોરેલી ઊભી કાલ્પનિક રેખાઓ.

- કુલ સંખ્યા: 360
- **GPS** : ગ્લોબલ પોઝિશનિંગ સિસ્ટમ દ્વારા અક્ષાંશ-રેખાંશ જાણી શકાય છે.

ગ્રીનિચ રેખા (GMT) :
0° રેખાંશ. પૃથ્વીના પૂર્વ અને પશ્ચિમ બે ભાગ પાડે છે.

આંતરરાષ્ટ્રીય દિનાંતર રેખા

- 180° રેખાંશવૃત્ત
- આ રેખા ઓળંગતા તારીખ અને વાર બદલાય છે.
- વાંકીચૂકી કેમ? : તેને વાંકીચૂકી દોરવામાં આવી છે જેથી એક જ દેશના ટાપુઓ પર એક જ દિવસે બે વાર ન થાય.

પરિભ્રમણ: પૃથ્વીનો પોતાની ધરી પરનો ફરો

મિકેનિઝમ (Mechanism)

પૃથ્વીનું પરિભ્રમણ (Earth's Rotation)

- મિકેનિઝમ: ભમરડાની જેમ પૃથ્વી પોતાની ધરી પર પશ્ચિમથી પૂર્વ દિશામાં ફરે છે.
- ઝડપ: વિષુવવૃત્ત પર કલાકના 1670 કિમી.
- પરિણામ: દિવસ-રાત થાય છે.

પરિક્રમણ: સૂર્યની પ્રદક્ષિણા

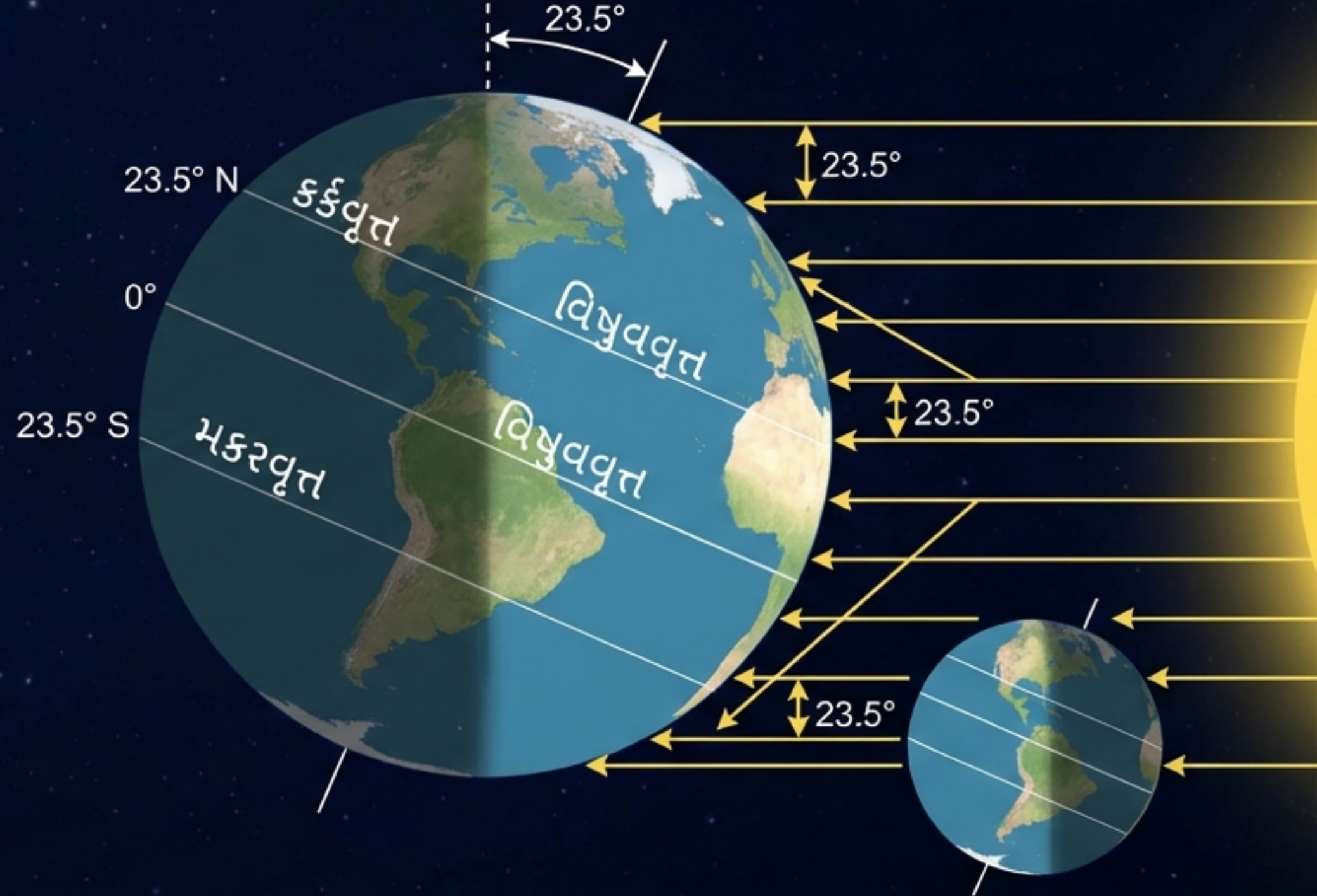
- **મિકેનિઝમ** : પોતાની ધરી પર ફરતા ફરતા સૂર્યની આસપાસ પરિક્રમા કરવી.
- **સમય** : 365 દિવસ (એક વર્ષ).
- **કક્ષા (Orbit)** : લંબગોળ.

લીપવર્ષ (Leap Year) :
દર 4 વર્ષે ફેબ્રુઆરીમાં
29 દિવસ આવે છે
(6 કલાક બચાવવા માટે).

ઋતુઓ અને દિવસ-રાતની લંબાઈ

ધરીનમન: પૃથ્વી પોતાની ધરી પર 23.5° અને કક્ષા સાથે 66.5° નો ખૂણો બનાવીને ફરે છે.

પરિણામ: ઋતુઓ થાય છે અને દિવસ-રાત લાંબા ટૂંકા થાય છે.

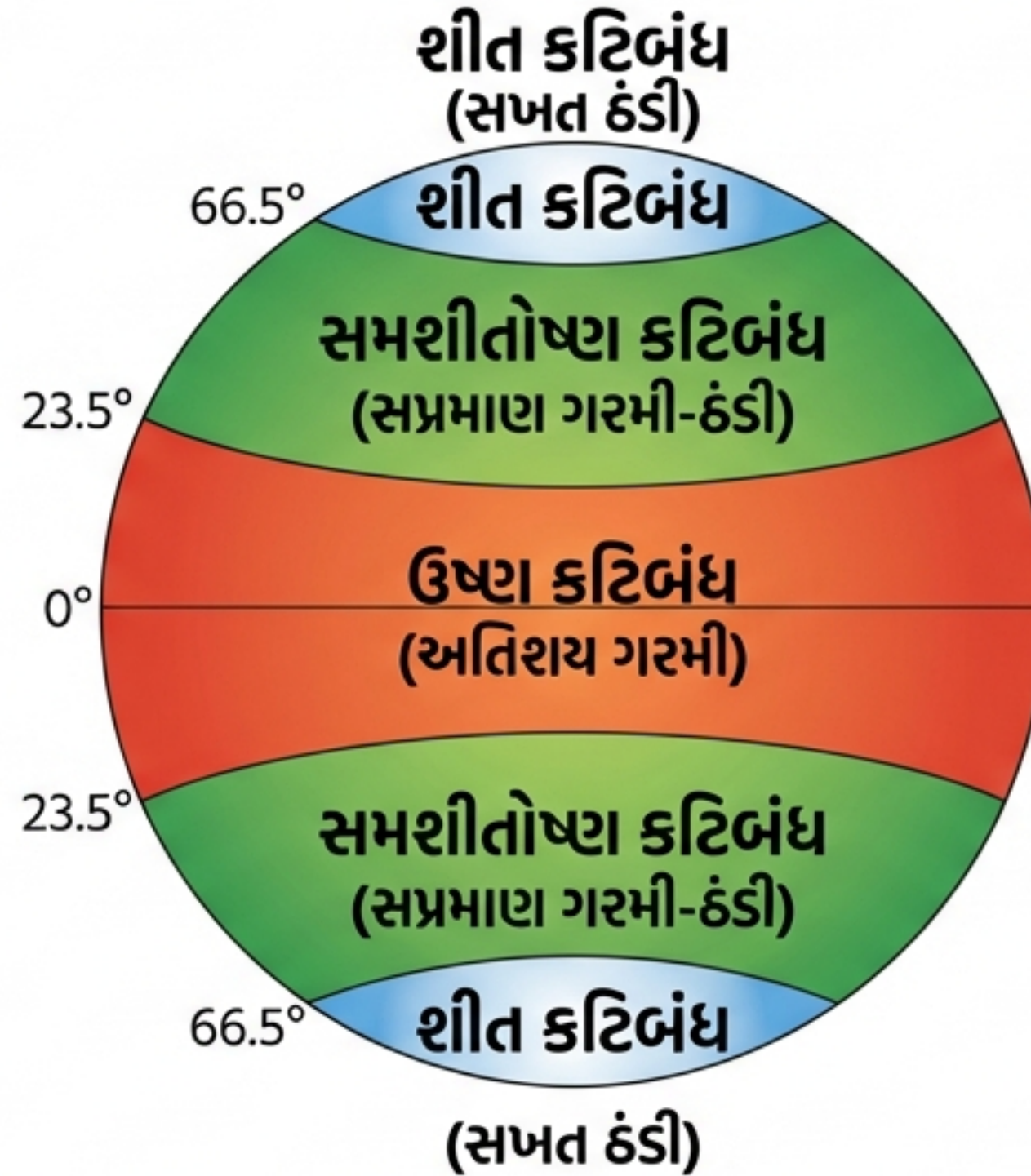

મહત્વની તારીખો |

21 જૂન: સૌથી લાંબો દિવસ

22 ડિસેમ્બર: સૌથી ટૂંકો દિવસ

કટિબંધો: પૃથ્વીના તાપમાન વિભાગો

પ્રકાશ, ગરમી અને ઠંડીના આધારે આ વિભાગો પાડવામાં આવ્યા છે.

ગ્રહણ: અવકાશમાં પડછાયાની રમત

સૂર્યગ્રહણ (Solar Eclipse)

ચંદ્ર પૃથ્વી અને સૂર્યની વચ્ચે આવે છે. (અમાસના દિવસે)

ચંદ્રગ્રહણ (Lunar Eclipse)

પૃથ્વી ચંદ્ર અને સૂર્યની વચ્ચે આવે છે. (પૂનમની રાતે)